

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Henrici Valesii Annotationes In Librum Primum Historiae Ecclesiasticae
Sozomeni.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

HENRICI VALESII
ANNOTATIONES
IN LIBRUM PRIMUM
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
SOZOMENI.

IN PROLOGVM
ad Theodosium Juniozem.

Pag. 393. **E**ρμείου σωζομένην Γλαμίνιου λόγ. &c. Hic titulus legitur non solum in codice Regio, quousus est Robertus Stephanus, sed etiam in codice Fuketiano, qui & vetustate & bonitate codicem Regium longe superat. Præter huic titulum, Genevenses Typographi alium subjecerant minutioribus litteris, hoc modo: προσφώνημα εἰς θεοδόσιον τὸν νεόν, ὃ ἐστὶ τὸ σύστημα ἀνατίθεται ἐν ἡνωμένῳ τῷ γδ αὐτὸν μετέωρος προσέκδοξον ἢ ἐπὶ τῆς ἀπὸ παραματίας ποιεῖ. Quem quidem titulum sumpserunt ex indiculo capitum Historiæ Ecclesiasticæ Sozomeni, qui in codice Regio & in editione Roberti Stephani, præfixus est Historiæ ejusdem Sozomeni. Verum ego posteriorem hunc titulum expunxi, tum quod in Fuketiano codice non habetur, tum quia superfluum videbatur duos ejusdem capituli titulos apponere. Porro Theodorus Lector in Historiæ tripartitæ, quam ab hac Sozomenio ad Theodosium oratione exorsus est perinde ac Cassiodorus, hunc titulum habet: προσφωνητικὸν εἰς θεοδόσιον τὸν βασιλέα σωζομένην. Idem quoque titulus habetur in tripartita Cassiodori.

ὃ τὸν δωστέριον φασίδιαν. Lapidis pretiosos vertit Epiphanius, quem secuti sunt Musculus & Christophorus. Observavi tamen hanc vocem φασίδιαν, de pavimento tessellato proprie usurpari. Sic apud Gregorium Nazianzenum in oratione 16. pag. 248. ἡμεῖς δὲ ἐκνήστομεν ὀκίας ὑπερλάμπους, λίθοις παντοίοις δὲ λυδισμίνας, καὶ χρυσοῦς ἐπὶ ἀργύρου καὶ χρυσοῦς, καὶ φασίδιαν λεπίδας δὲ δέσφ, καὶ ποικίλα γλαυφίς &c. Et in oratione 32. οὐδὲ μοι περιείχου τὸ τοίχον ἐπὶ πλάκων, καὶ τῆς κρομμυμένους φασίδιαν. Ubi πλάκας sunt scilicet marmoris crustæ, quibus parietes tegebantur: φασίς autem pavimentum est tessellatum. Vide notas Casauboni ad Suetonium.

μύριον ἐν κερτυδῶν. Hunc locum emendavi ex optimo codice Fuketiano, cui consentit codex Leonis Allatii. Sic enim uterque scriptum

A habet, μύριον ἐν κερτυδῶν. Quanquam in codice Leonis Allatii deest verbum κερτυδῶν. Ita enim hunc locum exhibet codex ille, μύριον ἐν τῷ πάντων ἡγέμενον. Sed nec Epiphanius Scholasticus verbum illud κερτυδῶν, in suo exemplari legerat, ut ex ejus interpretatione cognoscimus. Mihi tamen videtur prorsus necessarium.

ἀλευσάων περὶ σιμωνίδων. Alevadz dicti sunt Thessalia Reges, qui Xerxem olim evocarunt in Græciam, ut scribit Herodotus in libro 7. haud procul ab initio. Erant autem Alevæ Regis filii, tres numero fratres: Thorax scilicet Larissæus, Eurypylus ac Thrasyldeus. Sic enim vocantur ab Herodoto in libro 9. ubi παῖδες ἀλεύων dicuntur. Apud Pindarum in Pythionice ode 10. παῖδες ἀλεύων dicuntur, ubi etiam Thorax nominatur, hospes atque amicus Pindari. De eodem

B Thorace loquitur Ctesias in Persicis. Porro Alevas eorum pater, omnium Thessaliæ Regum potentissimus fuit, natus patre Simmia, matre Archedice. Theocritus Idyllio 15. πολλοὶ ἐν ἀντιόχοιο δέμοις καὶ ἀνακτοῦ ἀλεύων. Ad quæ verba Scholiastes ita notat, παῖδες ἀλεύων σιμωνίου πάντα ἀνείλιθ' ἰεροσολῶν. Repugnare tamen videtur Aristoteles, & Alevam Pyrrhi filium facere, non autem Simmiæ. Aristotelis verba leguntur apud Harpocrationem in voce τριταρχία: Ἄριστος ἐστὶν ἢ ἐν τῇ κοινῇ θετταλῶν πολιτείᾳ, ὅπῃ ἀλεύων πύρρον διηρῶσθαι φησὶν εἰς τέσσαρας μοίρας πλεῖν θετταλίαν. Sed non dubito quin scribendum sit ὅπῃ ἀλεύων τὸ πύρρον. Id est, regnante Aleva, qui Κηφύς cognominatus est. Auctorem hujus emendationis habeo Plutarchum, qui in libro περὶ φιλαδέλφειας sub finem, scribit patrem Alevæ misisse Delphos, qui Apollinem consuleret, cuinam potentissimum ex filiis regnum tradi oporteret. Apollinem vero semel atque iterum ea de re consultum, respondisse τὸ φάσκω τὸ πύρρον, ὃν ἀρχεδίκην τέλει παῖδα. Hujus posterii, Alevadz dicti, deinceps in Thessalia regnarunt, donec à Philippo Macedonum Rege pulsati fugatique sunt, ut scribit Ulpianus in Demosthenis Olynthiacas. Plato in Menone mentionem facit Aristippi Larissæi ex Alevadarum familia.

πλάτωνα τὸ σωκράτους διδάσκαλον. Rectius in

codice Fuketiano & in exemplari Leonis Allatii scriptum est σωκράτης ἰταῖρον. Neque enim Plato Præceptor fuit Socratis, sed contra. Itaque Epiphanius Scholasticus Socratis discipulum interpretatus est.

pag. 395. πῶλιν ἠρακλέους ἐπιάνυμον. Theodosius Junior Heracleam profectus est ipso 9. & Palladio Consulibus eique redeunti Ursus Præfectus Urbi & Senatus in foro Theodoti auream coronam obtulit, ut legitur in Chronico Alexandrino.

pag. 396. ἢ ἀπὸ τοῦ βασιλέως βασιλικώτερον. Scribendum puto βασιλεύτερον. Uicitur enim Sozomenus verbo Homérico, ut ipsemet testatur his verbis: κατὰ τὸ ἄμεινον. Quæ omnino superflua essent, nisi ita legeremus, ut dixi.

pag. 397. Θεσσαλίου ἢ ἀπὸ τοῦ. Post hæc verba in Fuketiano codice lacuna est dimidiatæ circiter lineæ: & ad latus notatur λείπει, id est, desunt nonnulla. Quod igitur hic deesse videbatur, id in versione mea ex conjectura supplevi.

pag. 398. ἱρμείου σωζομένου σαλαμίνιου. Ita scribitur hoc nomen in codice Regio & Fuketiano. Verum in codice Leonis Allatii, qui continet Historiam tripartitam à Theodoro Lectore collectam & in duos libros distributam, legitur, σαλαμίου ἱρμείου σωζομένου. In Bibliotheca Photii, cap. 30. titulus hujus Historiæ ita concipitur. σαλαμίνιου ἱρμείου σωζομένου quam scripturam magis probo. Fuit enim Salamanes nomen proprium. Atque ita vocatus est monachus quidam ex discipulis Hilarionis, qui etiam Salamines in vulgatis editionibus dicitur apud Sozomenum in libro 6. cap. 32. Itaque Sozomenus tria habuit nomina, quorum primum Salamanes Syriacam præfert originem. Majores certe Sozomeni ex Palæstina orti fuere, ut ipse testatur Sozomenus in libro 5. cap. 14. Sane cognomen illud σαλαμίνιου semper suspectum habui. Cur enim Sozomenus Salaminius se vocaret potius quam Constantiensis? Urbs enim illa Cypri jam pridem Salamin vocari desierat, & Constantia dicebatur. Deinde si σαλαμίνιου nomen esset patronymicum, præponendus erat articulus hoc modo ἢ σαλαμίνιου. Adde, quod in libris scriptorum Christianorum, nunquam solent præfigi hujusmodi nomina patronymica, nisi quoties duo sunt scriptores ejusdem nominis. Tunc enim in Operis titulo addi solet patria cujusque, ut alter ab altero distinguatur. Verbi gratia ἡσθεβίου τῆ ἰμισσηνῆ, ad discrimen Cæsariensis Eusebii. In Sozomeno vero nihil opus fuit hac distinctione, cum nullus alius scriptor occurrat ejusdem nominis. Et hæc quidem de cognomine Salaminiis. Restant duo nomina, Hermiæ scilicet ac Sozomeni; quorum posterius videtur esse proprium nomen scriptoris nostri. Certe Theodorus Lector in epistola quam Historiæ suæ tripartitæ præfixit, ita eum appellat, ὁ μακάριος σωζομένης. Cassiodorus quoque in prologo Historiæ tripartitæ; & Gregorius Magnus in epistolis Sozomenum eum appellant. Quidam tamen Hermiam illum vocatum esse existimant; & Sozomenum nomen esse patris illius. Sic auctor Juris Græco-Romani in libro 4. capite De Translationibus Episcoporum: ὁ ἰώμνης πατρὸς κλεσίου ἢ ἡρμίου δὲ ἑπι-

Ασολων τεων φορτε ἢ ἀλεξανδρείας κίελλου, ἰωάννου ἢ ἀντιοχείας κὲν ἴσθρον θεσσαλονίκης, κατὰ μὲν ἀντιπροσίεσθαι τοῖς κατόσι πλὴν μὲν τὰς αἰνῆ ἑπισκοπῶν ἀπὸ διέρας πάλως εἰς ἰτίραι, ἢ εἰς σωζομένου λέγει ἱρμείας. Locus ille, quem citat hic auctor, non legitur hodie apud Sozomenum, sed existat in libro 7. Socratis.

In Caput Primum.

Ἐβραῖος ἢ δὲ ἰσραήλ. In codice Leonis Allatii scriptum est δὲ ἰσραήλ, id est, persuasus difficilis. Rectius meo quidem iudicio. Neque enim Græce dici potest, ἰσραήλ δὲ ἰσραήλ. Eundem errorem jam pridem observavit Leunclavius in libro I. notatorum ad Xenophontem, quem Lector consulat si volet. Cæterum & illud monendum est. Sozomenum verbis Xenophontis uti solere. Certe Historiam suam isdem verbis orditur, quibus Xenophon ulus est in exordio institutionis Cyri.

ἰωσήφ. ἢ ὁ ματθίου. Codex Allatii scriptum pag. 399 habet ματθίου, levi discrimine. Josephi enim historici pater interdum Matthias, interdum Mattheus dicitur, ut monui in Annotationibus Eusebianis.

ἡσθεβίου τῆ ἰμισσηνῆ. In codice Fuketiano scriptum inveni ἡσθεβίου τῆ ἰμισσηνῆ συμβεβηκότων.

κα ἀπορον τῆ θεῶν. Mirum est Interpretes o. pag. 400 mnes in hujus loci interpretatione lapsos esse. Nam & Epiphanius & Musculus & Christophorus, ἀπορον retulerunt ad συζητήσια, cum tamen dicatur in recto, & subaudiendum sit ἴσθρ.

κλήμης τῆ ἐπισημοῦ. Dubitare quis pos. pag. 401 fit, utrum Clementem Romanum intelligat hic Sozomenus, an Alexandrinum qui Stromateus est cognominatus. Ego Clementem Romanum designari potius crediderim. Nam & primo loco nominatur, ante Hegeppum: quod Clementi Romano melius convenit: quippe qui comes & successor fuerit Apostolorum. Deinde Clemens Alexandrinus, etsi nonnulla libris suis inseruit, quæ ad Historiam Ecclesiasticam spectant, non tamen ex professo res Ecclesiæ scribere instituit. At Sozomenus hoc loco agit de his scriptoribus, qui res in exordio Ecclesiæ gestas commemorarunt, inter quos primum omnium recenset Clementem. Romanum igitur intelligit, qui libros Recognitionum scripsit, quos à Rufino translatos habemus. Eorundem librorum compendium Græce scriptum hodieque existat, editum à Turnebo, & in Latinum sermonem à Perionio conversum.

τῆ ἡσθεβίου διδασχῆ. In codicibus nostris Fuketiano & Allatiano scriptum est διδασχῆ. Quam lectionem securi sunt omnes Interpretes, Epiphanius scilicet, Musculus & Christophorus. Utra tamen verior sit lectio, ambigi potest. Neque enim videtur Græce dici posse διδασχῆ παρὰ κολυθίσσας, pro διδασχῆ δὲ ἡσθεβίου. At διδασχῆ παρὰ κολυθίσσας, eleganter dicitur de his, qui Apostolos docentes ac prædicantes sectati sunt. Quod de Clemente quidem Romano merito dici potest, quem constat fuisse comitem ac disci-

discipulum Apostolorum. Egesippo verò non convenit, qui Marci Antonini temporibus floruit. Memoratur ab antiquis liber quidam hoc titulo, *διὰ τὴν ἡ' ἰσοστολίαν*, de quo multa notavit Jacobus Usserius in capite 7. de epistolis Ignatii Sed nihil ad hunc locum.

ἑπραγματευσάμενος ἐν σοικλαίσι θ'νο. Hi duo libri Sozomeni hodie non exstant. Continebant autem epitomen rerum in Ecclesia gestarum ab Alcenſu Christiſtiſque ad exauſtorationem Licinii. Hæc autem exauſtoratio facta est anno Christi 324. Crispo Cæsare III. & Constantino Cæsare III. Consulibus. Ex quo intelligimus, cur Sozomenus in præfatione ad Theodosium Junioſem dixerit, Historiam suam ordiri à Consulatu III. Crispi & Constantini. Historiam enim suam inde orſus est, ubi epitomen suam terminaverat.

Pag. 402 *ἕτι γὰρ ἀχάειστο*. Ex hoc loco colligimus, Sozomenum inter monachos versatum, & ab illis institutum fuisse. Id enim innuunt hæc verba. Quippe Sozomenus discrete testatur ingratum omnino se visum iri, nisi monachorum dotes ac virtutes in Historia sua referat. Ad hæc maximam notitiam earum rerum se habere proficitur. Ex quibus aperte colligitur id, quod dixi, cum cum monachis familiariter esse versatum, eorumque magisterio usum fuisse.

In Caput II.

Pag. 403 *ἢ μὴν ἀχελ λιβύσι*. In codice quidem Fuketiano nulli sunt tituli, nec ulla capitum distinctio. In Regio autem exemplari, quo usus est Robertus Stephanus, tituli capitum totius Operis præfiguntur libris Sozomeni, & à Nicephoro Callisto dicuntur esse conscripti, quod equidem non credo, sunt enim prorsus inegantes & barbari, ac prorsus indigni Nicephoro. Sed præterquam quod sunt infeliciter scripti, mendis quoque plurimis scætant. Hoc igitur loco scribendum videtur *ἢ τὴν ἀναβλῆ ἀχελ λιβύσι, δὲ τὴν λικίνιον περιεσοκίμάνως ἐχρευσάντων*. Ubi *περιεσοκίμάνως* significat caute ac timide.

μὲν ῥωμαίων. Hunc Romanum Antiochenſis Ecclesiæ Episcopum, nescio undenam hauserit Sozomenus. Nam Hieronymus in Chronico sub initium, ubi omnes Episcopos Antiochiæ recenset, tam Catholicos, quam Arianos, nullam Romani mentionem facit. Nicephorus quoque Patriarcha in catalogo Episcoporum Antiochiæ, eum prætermittit. Habetur tamen in indice Episcoporum, qui majores Ecclesias rexerunt à Christo usque ad tempora Magni Constantini. Hic index habetur in Bibliotheca Florentina, post historiæ Ecclesiasticæ Eusebii Cæsariensis. In eo igitur indice inter Episcopos Antiochenos decimus septimus ponitur Timæus: decimus octavus Cyrillus: decimus nonus Tyrannus: viceſimus Vitalis: viceſimus primus Philogonius: viceſimus secundus Romanus: viceſimus tertius Eustathius. In margine vero ad nomen Philogonii adscriptum est hoc scholion *σημαίωσαν ὅτι θεοδωρητὸς ὄνομα τὸ φιλολογίας ἐν τῷ*

Α *Θεοφῶσι*. Id est, nota quod Theodorus post Philogonium nullo interjecto ponit Eustathium. Nicetas quoque in thesauro orthodoxæ fidei libro 5. capite 5. Romanum inter Episcopos Antiochenos collocat, ita scribens. *Siquidem post Dominum, qui Paulo Samosateno successerat, Antiochena Ecclesia præfuerat Timæus, deinde Cyrillus, tum Vitalis, cui Philogonius successit, quem Paulinus subsequutus est, & Paulinum Romanus, is qui comprehensus, cum pro Christi religione tuenda martyrio vitam finisset, Antiochia Episcopo vidua relicta est. Quia nimirum, ut par est, per tyrannorum persecutiones Episcoporum electio libera non esset.* Hæc postrema Nicetæ verba de-

B sumpta sunt ex hoc Sozomeni loco, quem præmanibus habemus. Sed uterque fallitur. Romanus enim nunquam Episcopus fuit Antiochiæ, sed Diaconus celebri martyrio perfunctus est Antiochiæ, ut tradit Eusebius noster. Is autem Coss. quos nominat Sozomenus, Philogonius Antiochenſem Episcopatum gerebat, ut docet Theodorus in lib. 1. Historiæ.

In Caput III.

ἢν εἰς ἀνθρῶπιος ἐλθῶν. Longe aliam scripturam exhibet codex Leonis Allatii, hoc modo: *ἢν εἰς ἕρανὸς ἀνελθῶν κατὰ ῥωσῶν*. Eandem lectionem in codice suo repererat Epiphanius Scholasticus, ut ex interpretatione ejus apparet. Sic enim vertit: *Quam victoriam ascendens in caelos egit Christus, et crucifixus & mortuus &c.* Rectior tamen mihi videtur vulgata lectio.

κατὰ τοὺς ἐν τῷ πνεύματι ἡμασίν. In codice Leonis Allatii scriptum est *πνευματικάσιν*, quod magis probo. Mox pro *κατὰ ῥωσῶν*, eodex Fuketii habet *κατὰ ῥωσῶν ἀμαρτημάτων*. Porro hæc omnia, quæ tanquam ex Eusebii libris devota Constantini desumpta profert Sozomenus, non leguntur in Eusebio, sed à Sozomeno adjecta sunt quasi per *ἰσχυρήσιν*.

In Caput IV.

τῶν ἑρῶν ὑφ' ἡμῶν. In codice Fuketiano scriptum est *ἄφ' ἡμῶν*, & ad latus adnotatum eadem manu *ἰσως ὑφ' ἡμῶν*.

κατὰ μόνον λάβωρον. Ita Græci semper vocant vexillum illud, quod in acie præferri solebat: & à labore vocem illam deducunt, ut ex Gregorio Nazianzeno jam pridem alii observarunt. Et Gretſerus quidem in libro 2. de Cruce, varias rationes offert hujus etymologiæ. Ex quibus hanc maxime probo, ut Laborum dictum sit, quod laboranti aciei præsidium sit salutare. Idcirco enim à Christo datum esse testatur Eusebius, ut victoriam pararet, & hostes in fugam verteret, & hanc etymologiam confirmat Sozomenus, cum ait: *κατὰ τὴν καμνύσασαι φάλαγγιν ἐν τῷ μάχῃς παρῶνται ἐκείνῃ*. Latini quoque Laborum dixerunt. Nam in codice titulus est de præpositis laborum. Aldhelmus quoque in libro de laudibus virginitatis, Laborum dixit, ut notavit Meursius in glossario. Posset etiam deduci Laborum ex eo, quod imagines Principum

ferret ex auro & gemmis elaboratas, quæ λα-
γραῖα dici solebant. In codice Fuketiano λά-
γραῖον scriptum inveni. Et paulo post, ἡ μάλισα
ἔιμαι &c.

Ἐπιτύτο ποιεῖν. Malim scribere ποιεῖν. Porro
hos Præpositos laborum primum in bello ad-
versus Licinium instituit Constantinus, ut docet
Eusebius in libro 2. de ejus vita.

In Caput V.

Pag. 406 Σωπάτρον τῷ φιλοσόφῳ. Hic Apamiâ Syriæ o-
riundus fuit, discipulus Jamblichi Philosophi;
qui cum ad intimam familiaritatem Constantini
Magni processisset, fraude atque invidia Ablabii
Præfeti Prætorio interfectus est Constantino-
poli, ut refert Eunapius in vita Aedisi, & Zosi-
mus in libro secundo Historiarum. Suidas in vo-
ce σόπατρος, ait Constantinum Imperatorem
ideo illum interfici jussisse, ut ostenderet se à Græ-
corum superstitione penitus abhorrere. Quod
autem Sozomenus hunc Sopatrum vocat σόπρις ὠ-
τα τῆς πλωτίνου ἑξομοίωσις, cave intelligas cum
Christophorsono Magistrum scholæ, cui ante
præfuerat Plotinus. Neque enim Plotinus scho-
lam ullam reliquit, sed tantum discipulos, qui
per varias regiones dispersi dogmata ejus con-
servarunt, ut ex Porphyrio & Eunapio colligi-
tur. Ejusdem Sopatri meminit Joannes Lydus
in libro de mensibus Græcorum, ubi de Jano dis-
ferit; atque Constantinum in condenda urbe
Constantinopolitana usum esse Sopatro τιλισφῶ-
ν id est consecratore, & Prætextato hierophanta.
καίσαρ ἄν. Codex Fuketianus conjunctio-
nem addit hoc modo, καί καίσαρ ἄν. Ac fortasse
tria hæc verba delenda sunt, utpote scholium sive
expofitio præcedentium.

In Caput VI.

Pag. 408 Πρὸς τὸ τυρλευαῖον ἄσασωθῆναι πύλας. Scri-
bendum est πρὸς τὸ τυρλευαῖον, ut legitur in codice
Leonis Allatii.
πέλιον ἕμισανδιμον. In codice Fuketiano scri-
ptum est ἕμιον cum aspiratione. De hujus urbis
conditu idem refert Zosimus in libro 3. ex Pisan-
dri Poëtæ libro, cui titulus erat ἱρωική διονυμῆαι.
Ait enim Argonautas cum Aëtem ipsos perse-
quentem fugerent, per Danubii ostium ingres-
sos, ad vesperum usque ad Italiam fines perve-
nisse, atque illic Emonam urbem condidisse.
Deinde cum navem per quadringenta stadia ter-
restri itinere transportassent, ad mare Thessaliæ
pervenisse. Hujus transvectionis meminit etiam
Plinius in libro 3. capite 18. Ejus verba hic ap-
ponam, quia Sozomeni nostri locum valde illu-
strant. Sic igitur se habet, Deceptos credo, quo-
niam Argo navis flumine in mare Adriaticum
descendit, non procul Tergeste; nec jam constat
quo flumine. Humeris transvectam Alpes, diligen-
tiores tradunt. Subisse autem Istro, dein Savo, dein
Nauporto, cui nomen ex ea causa est, inter Emonam
Alpesque exorienti. Emonæ situm habes in
itinerario Burdigalensi. Sita erat prope Alpes
Julias, in finibus Italiæ & Norici, inter Naupor-

tum & Savum fluvium, ut traditur in tabula Pu-
tingerorum. Porro tota hæc digressio de Argo-
nautis, puerilis est & inepta.

μὲν δὲ πῦρ κέλευσ μάχην. Cibalemem
pugnâ intelligit, quâ victus est Licinius, Volu-
siano 2. & Anniano Consulibus, ut scribitur in
fastis Idatii, anno Christi 314. Post hanc victo-
riam pace inter Constantinum ac Licinium fa-
cta, Constantinus universum Illyricum suæ di-
tioni adjunxit, ut præter Sozomenum scribit Zo-
simus in libro secundo.

In Caput VIII.

Γράμματι Δημοσίῳ. Edictum illud Constan-
tini ad Orientales, quod Sozomenus hoc loco
B compendiose retulit, si quis integrum legere de-
siderat, habetur apud Eusebium in libro secundo
de vita Constantini capite 24. & sequentibus.

ἀμίλληται. In codice Leonis Allatii scriptum
Pag. 410 est ἀμίλληται, rectius sine dubio; atque ita Savi-
lius in suo codice emendaverat.

ἔτι νομίμω γάμω συνοικεῖν εἰώθει. Codex
Leonis Allatii scriptum habet ἔτι νόμω γάμω. Pro
εἰώθει vero codex Fuketianus habet εἰώθεισαν,
quod magis probo.

ἐν ᾧ δέοι προσέτιχθε. In codice Fuketiano
Pag. 412 scriptum inveni δέον, quemadmodum & Savilius
ad oram sui codicis emendat ex Christophor-
soni libro.

ἀπονενομημένους ἔχον. In codice Leonis Alla-
tii legitur ἀπονενομημένους ἔχον. Magis tamen pro-
C b scripturam codicis Fuketiani ἀποτιζόμενοι.
Similiter hodie apud nos singulæ legiones suos
habent Presbyteros, quos Eleemosynarios vo-
cant, qui Misarum solennia celebrent, & Sacra-
menta ministrent militantibus. Porro τὸ γὰρ
hoc loco cohortes interpretatur Epiphanius. Sa-
ne vox Latina, numeri, tam de cohortibus, quam
de legionibus dicitur, ut videre est in Glossario
Joannis Meursii.

ἀνεῖλε τῆς χεῖρας τῆ διασκευῆων. Quatuor ul-
tima verba delent Christophoronus & Savilius;
nec certe videntur admodum necessaria.

τὰς ἀκολάστους καὶ καταβλακυσμένας μίξεις.
Quæ sint hæc conjunctiones intemperantes ac
dissolutæ, quas lege lata primus cohibuit Con-
stantinus, non satis constat. Utinam Sozomenus
D eas apertius designasset. Existimo tamen à So-
zomeno hic intelligi legem Constantini, De rap-
tu virginum & viduarum, quæ legitur in codice
Theodosiano libro 9. tit. 24. Ante hanc legem
Constantini, qui virginem aut viduam rapuisset,
à postulationibus tantum ac testimoniis & judi-
ciis arcebatur, si puella quam rapuerat, assensum
suum postea denegasset: sed si responsione sua
raptoris facinus adprobasset, ab omni pœna im-
munis erat raptor. Primus Constantinus rapto-
res capitali supplicio affici statuit, eosque qui mi-
nisterium raptui præbuisent, eodem supplicio
plecti: ac si servilis conditionis essent, vivos com-
buri decrevit.

γυνὴ γδ ἔπει τὸ τέλος. In codice Fuketiano
scriptum inveni γυνὴ γδ ἔπει τὸ τέλος &c. Chri-

Strophonon quoque & Savilius τέλθ in suis libris repererunt. Ego locum ita corrigendum esse existimo, *καὶ δὲ ἐπὶ τὸ τίλειον ὄρει τὸ τοῦ ἀνοίειν καὶ ἰσχυροῦ ἢ μοι δοκεῖ*. Potest etiam scribi εἰς τὸ τίλειον, quod idem est.

In Caput IX.

Pag. 413. Νόμθ ὡς ῥωμαίοις παλαιός. Hunc Sozomeni locum jampridem exposuit Lipsius in commentariis ad librum III. Annalium Taciti, ubi tulle distulit de lege Papia Poppæa. Vide Eusebium in libro quarto de Vita Constantini cap. 26.

τὸς μὴ γινῆ ἐξιστάτω προσήκουσας. Epiphanius Scholasticus & reliqui interpretes, uno consensu negativam particulam sustulerunt: quibus tamen non assentior. Cælibes enim non ita multavit lex Papia, ut nihil ex testamento cujuspiam capere possent; sed hæc tantum pœnam in eos statuit, ut nihil capere possent ex testamento extraneorum, non autem ex testamentis proximorum. Atque hæc fuit etiam sententia Justi Lipsii, ut videre est in ejus commentariis. Nicephorus quoque in libro 7. capite 47. negativam particulam habet.

ἴνθεις ἐνόμισεν. Supplendum est hoc loco verbum νομίζω, hoc modo: ἴνθεις ἐνόμισεν ἢ, νομίζω ἐξ ἐπιμελείας &c.

ὡς ἐπίσης πάντων. Scribendum puto ἐπίσης πάντων. Et paulo post ἐν βυλλυνοῦς.

In Caput X.

Pag. 414. Ἀμφίων ἐπιφανίας τῆς κελύων. Hic Amphion Episcopus Ciliciz unà cum Lupo, inter Orthodoxos Episcopos recensetur ab Athanasio in Oratione prima contra Arianos.

In Caput XI.

Pag. 416. Ἐπίστηται τοῖς προσώποις, ὅσον ἦδισαι κομισάμενοι. Hunc locum mutilum esse satis apparet. In codice quidem Fuketiano post vocem κομισάμενοι, additur verbum κατὰ θεῖον. Sed ne sic quidem sanus atque integer est locus, nisi amplius addideris aliquot verba, hoc modo, ἐπίστηται τοῖς προσώποις λαμβάνων ὅσον ἰβόλονθ, καὶ πάλιν ὅσον ἦδισαι κομισάμενοι κατὰ θεῖον. Hanc emendationem confirmat Nicephorus in libro 7. cap. 42. ubi hanc Historiam ex Sozomeno ita refert: τὸ ἐνδὸν αὐτῷ ταμίειον ὑποδείκνυς, λαμβάνων, καὶ αὐθι, τὸ δ' αὖτε νοῦν κατὰ θεῖον πρὸς προσώποις ἐπικλιθεῖς. Verum in codice Leonis Allatii ita suppletur hic locus, ἐπίστηται τοῖς προσώποις, ὅσον δ' αὖθι κομισάμενος, καὶ πάλιν ὑποδείκνυς ὅσον ἦδισαι κομισάμενοι. Nec aliter in suo codice legit Epiphanius Scholasticus, ut ex interpretatione ejus apparet. Sic enim vertit, Sed solum cubiculum demonstrabat, invitans penitentes, ut quantum opus haberent tollerent, & deo revocarent quantum se noverant abstulisse.

καὶ τελεῖται ἢ λιθρῶν ἐπίσκοπον. De hoc Triphyllio Hieronymus in libro de Scripturis Ecclesiasticis. Triphyllus Syrii Ledrensis sive λευτεῶν Episcopus, eloquentissimus sine atatis, & sub Rege Constantio celeberrimus fuit. Legi ejus in Canticum Commentarios.

A ἐν τῇ βυρτυτίαν πόλει. Berytin Phœnice. Schola erat Juris civilis jam inde à temporibus Alexandri Severi. Certe Gregorius Thaumaturgus in ea urbe operam dederat Juri civili, ut ipse testatur in gratiarum actione ad Origenem. Vide quæ notavit Jacobus Gothofredus in notis ad incertum scriptorem, qui expositionem totius mundi scripsit.

ἴδην τῆς τεσσαρακοῦσῆς ἡμέρας. Epiphanius Scholasticus & reliqui interpretes, Musculus & Christophorus, verterunt, instante jam Quadragesima. Melius Nicephorus hunc Sozomeni locum ita exposuit, ἡμερῶν δὲ ἢ τῆς τεσσαρακοῦσῆς ἡμέρας. Vox ἡμέρας apud Græcos præfens tempus significat. Instare vero apud Latinos idem valet ac imminere seu appropinquare. Quod instat igitur nondum est, licet proxime futurum sit. Atqui cum peregrinus ille ad Spyridonem accessit, tempus erat Quadragesimæ, iique ipsi dies quibus Spyridon jejunia continuare solitus erat, ut testatur Sozomenus. Erat ergo tunc Hebdomas magna. In hac enim hebdomade Christiani jejunia continuare consueverant, ut docet Epiphanius in epilogo libri De hæresibus: καὶ οἱ πρεσβυτέρου διπλάσις τεσσαράκοντα ἡμέρας. Hoc ipsum est quod Sozomenus hic vocat ἡμισυαπτόντων τῶν ἡμερῶν. Tertullianus in libro De patientia capite 13. pro eodem dicit, jejunia conjungere. Et in libro de jejniis cap. 14. Sabbatum continuare.

C ἐν αἷς εἰσάθη. Supple ἡμέραις, vel ἡμέρῳ, ut habet Nicephorus.

In Caput XII.

καὶ σωτήριον εἶ. Scribendum est proculdubio σωτήριον, ut habet codex Leonis Allatii. Atque ita legit Epiphanius Scholasticus. Sic enim vertit hunc locum, Et ad felicem terminum omni vivacitate festinat.

καλλιπτοσύνῃ Ἐκακτορείας ἀμοίρας. Non dubito quin scribendum sit ἀμοίρας, supple λόγους ἐνομήμασι. Quam emendationem confirmat Epiphanius Scholasticus & Nicephorus. Nam Epiphanius quidem hunc locum ita vertit, Sermonibus castis sapientibusque consiliis, ornatim ac vano eloquio remotis, erudiens atque curans veluti quibusdam medicaminibus audientes. Nicephorus autem in libro octavo capite 39. hunc Sozomeni locum ita expressit, σώφροσι λόγους ἐνομήμασι ἐκπαυθέντι, καλλιπτοσύνῃ, καὶ τὸ κακτοροῦν μάλλον ἐντρέποντι.

Φίλων ἢ ὁ πυνθαγόρειος. In codice Fuketiano scriptum est πυνθαγόρειος. Atque ita semper in optimis exemplaribus hoc vocabulum scriptum inveni. Inter Pythagorios autem & Pythagoricos Græci discrimen statuunt. Pythagorios enim appellant discipulos Pythagoræ, qui cum Pythagora ipso versati sunt. Horum vero discipulos vocant Pythagoricos, ut scribit incertus auctor de vita Pythagoræ, cujus excerpta refert Photius in Bibliotheca. Porro cur Sozomenus Philonem Pythagorium nominaverit, nescio. Melius meo quidem judicio Platonium dixisset. Siquidem de Philone ab Antiquis dictum accepimus, ἢ φίλων πλατωνίζων, ἢ πλατωνίζων.

φιλονίζη, teste Hieronymo in libro de Scripturis Ecclesiasticis.

ἐν οἷς μου αἰνέσις τὰ ἅγια βίβλιν μου ἔχεια ἔπιτελεῖν. In editione Roberti Stephani mutilus erat hic locus, quem Genevenses Typographi ex libro Christophorioni & Savilii ita suppleverunt ut posui. In codice tamen Leonis Allatii aliter suppletur hic locus in hunc modum: ἐν τῶν τοῖς ἡμεμονομένους σεμνὰ μου ἔχεια ἔπιτελεῖν. Quam lectionem confirmat Epiphanius Scholasticus. Sic enim vertit; *Et in eius conversatione solitaria, honesta celebrare mysteria.* In codice Fuketiano desideratur integra linea hoc modo: οἰκόμενα ἡμῶν τοῖς ἡγίοις, σεμνὰ μου ἔχεια ἔπιτελεῖν.

καὶ ὁ ῥῆθ' Φιλονίτικῆν ὑποφασίη. Idem scribit Hieronymus in libro de scripturis Ecclesiasticis, ubi de Philone Judæo. Uterque autem id sumpsit ex Eusebii libro secundo Historiæ Ecclesiasticæ, capite 17. ubi Eusebius ea, quæ de Therapeutis dicta sunt à Philone in libro de vita contemplativa, Ascetis Christianorum attribuit, qui ex Judæis ad Christum conversi, ritus quosdam Judæicos adhuc retinebant. Eusebium secutus est Epiphanius in hæresi Nozaræorum. Ego vero in Annotationibus Eusebianis duo quædam demonstravi. Primum, Therapeutas illos non fuisse Christianos. Alterum, eos non fuisse Essenos, quod Josephus Scaliger pene omnibus persuaserat.

In Caput XIII.

Pag. 420 Ἄπὸ κομᾶ. In codice Leonis Allatii scriptum est accentu mutato ἀπὸ κόμα. Et paulo post κομᾶ ἡρακλείας. Vulgatam tamen scripturam confirmat Nicephorus.

τοῖς παρ' αἰγυπτίσις ἀρασι. In codice Fuketiano scriptum inveni τῆς παρ' αἰγυπτίσις ἀράσι. Ut sensus sit, Heracleam illam cui vicina erat Coma patria magni Antonii, ab Ægyptiis patrio sermone dictam esse ἀρασι vel ἀρασι. Duplex enim fuit Heraclea in Ægypto: altera major cognominata, altera minor, ut ex Ptolemæo notavit Ortelius. In libro tamen Leonis Allatii legitur τοῖς παρ' αἰγυπτίσις ἀράσι. Quod interpretes de Arcadibus intellexerunt, qui in Ægypto sedes habebant. Idem etiam confirmat Nicephorus, qui sic habet: ἡμοῦ ἡ αὐτῆ ἡρακλεία τῆς παρ' αἰγυπτίσις ἀράσι.

In Caput XV.

Pag. 426 Παρ' αὐτῆ τῆς ἐκκλησίας ἐξελήθην. In actis Petri Martyris, quæ ante aliquot annos Parisiis edita sunt, legimus Arium Presbyterum Alexandriæ ob perversitatem dogmatum Ecclesiâ pulsū fuisse à Petro Alexandrino Episcopo. Cumque universus Clerus ab eodem Ario sollicitatus, Petrum tunc in carcere degentem, & propediem Martyrio consummandum adisset, rogassetque ut Arium in Ecclesiam recipere vellet, nunquam ei persuaderi potuisse, ut Arium in pristinum locum restitueret. Ab his actis dissentit Sozomenus. Arium enim Diaconum duntaxat fuisse di-

cit, Petro Alexandrinam Ecclesiam regente. Deinde Arium à Petro excommunicatum esse scribit, non quod impia de Christo loqueretur, sed quod Melitium partes foveret. Cæterum acta illa Martyrii Petri vetustissima sunt, quippe quæ citantur ab Imperatore Justiniano in Oratione ad Mennam Patriarcham contra errores Origenis, licet verbis aliquantulum immutatis. Mirum tamen est, nec Alexandrum in sua Synodica, nec Athanasium, hujus excommunicationis Arii mentionem ullam fecisse.

Ἐγκοῖ ἡ ἐκκλησία ἐμαρτίαι. In codice Fuketiano scriptum est, ἡ μαρτίαι. Nullus tamen eo nomine recensetur à Socrate & Theodorito, qui universos Arii sectatores enumerant. Sed & in epistola Alexandri Episcopi ad Alexandrum Constantinopolitanum, quam refert Theodoritus in libro 1. Historiæ, solus Arius ex numero Presbyterorum fuisse dicitur; Achilles vero & Aithalas cum reliquis ex ordine Diaconorum.

ἵπτοι ἡ κατὰ ἀλιξανδρείαν. Scribendum puto ἵπτοι ἡ κατὰ ἀλιξανδρείαν ὡς ἐῖχον.

ἡ δὲ ἀλιξανδρεία ἐστὶν. Alexandriæ Ecclesiæ peculiarem hunc morem fuisse, ut singulis Ecclesiis seu titulis in ea urbe constitutis suis esset assignatus Presbyter, docet etiam Epiphanius in hæresi Arianorum: ubi Arium Baucalenis tituli Presbyterum hoc modo fuisse observat: ὅσαι γὰρ ἐκκλησίαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν ἀλιξανδρείᾳ ὑποῦν ἀρχιεπίσκοπον ὅσαι κατ' ἰδίαν ταύταις ἐπιτίθονται εἰς τὸν οὐρανόν, ὅσαι τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἡγείας. Ad quem locum Dionysius Petavius observat, ideam etiam Romæ usitatum fuisse: qua in urbe Presbyteri per varios titulos distributi, suam quisque plebem separatim regebat. Ad cuius rei probationem adducit locum ex epistola Innocentii Papæ ad Decentium cap. 5. qui sic habet: De fermento vero, quod die Dominico per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti: cum omnes Ecclesiæ nostræ intra civitatem sint constitutæ: quarum Presbyteri, quia die isto propter plebem sibi commissam nobiscum convenire non possunt, ideo festinatum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut se à communione nostra maxime illo die non judicent separatos. Verum hic locus contrarium potius mihi videtur probare. Ait enim Innocentius Presbyteros reliquis diebus hebdomadis ipsi adhæsisse, & cum ipso convenisse & communicasse: diebus autem Dominicis plebem collegisse, & fermentum ab Episcopo accepisse, ne à communione sui Episcopi separati esse eo die viderentur. Non igitur affixi erant titulis suis Romani Presbyteri ætate Innocentii, sed ad eos regendos die Dominico mittebantur. Nec necesse erat, ut unus idemque ad eandem semper Ecclesiam mitteretur; sed eligebat Episcopus pro arbitrio quem vellet, Rectius igitur id probari posset ex Athanasio in Apologia secunda adversus Arianos. Ubi agens de Synodo Romana, à qua in communionem susceptus, & innocens pronuntiatus fuerat, ait eam celebratam fuisse in Ecclesia, in qua Biton Presbyter

plebem colligebat. Sic enim interpretor ea verba, ἐνθα βίτων ὁ ποιησὺν τῶν σωζόμενων.

In Caput XVII.

Pag. 430. Ἰὺλιὸς ἢ Ἰουλιανὸς ἐπίσκοπος. Error est Sozomeni, qui Julium posuit pro Silvestro.

ὁ ἀρετῆ βίου διαπρέποντις. Defunt hic aliquot verba, ut ex orationis serie apparet. Quæ levi negotio ita suppleo, εἰ ἢ ἐν ἀρετῆ βίου διαπρέποντις, quemadmodum etiam legit Musculus. Porro Sozomenus hic imitatur Eusebium, qui in libro tertio de vita Constantiniani cap. 9. de Episcopis, qui ad Concilium Nicænum venerant ita scribit: οἱ μὲν δὲ ἀπὸ τοῦ θεοῦ λόγῳ δι᾽ ἡμῶν βίου ἐπιπέπονται ἐκ καρτερίας ὑπομονῆς δι᾽ ἡμῶν τῶν μίσῳ τῶν ἁμαρτιῶν κατεκοσμήθησαν.

ὁμοίως βοηθεῖν λόγῳ ἀποδείξοντις. Non possum mihi persuadere, hanc fuisse causam concursus Philosophorum ad Concilium Nicænum, quam hic refert Sozomenus, ut scilicet Episcopis, qui eò convenerant, inter disputandum subsidio essent. Crediderim potius curiositatis gratiā eos illuc venisse, ut Christianorum disputationibus interessent. Et hæc videtur fuisse sententia Rufini, qui primus de horum Philosophorum concursu scripsit in libro 10. cap. 3. Cujus narrationem multis postea fabulis adjectis amplificavit Gelasius. Sic enim habet Rufinus, *Et enim cum pro studio religionis Imperatoris ex omni terra Sacerdotes Dei convissent, opinione commoti Philosophi quoque & Dialectici, valde nobiles & opinatissimi convenerunt.* Quod si hæc arbitrii res esset, hunc Sozomeni locum ita supplerem: οἱ μὲν γὰρ ταῖς δι᾽ ἐκείνων βοηθεῖν λόγῳ ἀποδείξοντις, ut sit sensus, Philosophos & Dialecticos ad Synodum Nicænam undique confluisse, ut disputantibus in utramque partem Episcopis, alterutris robur ac monumentum adderent. Ita hunc Sozomeni locum accepit Nicephorus. Sic enim habet in libro 8. capite 14. ἐκαστοῖς μέρεσι προσέθυμοι διδόναι ῥημάτων. Cum hæc scripdissem, animadverti Sozomenum hic loqui de Dialecticis Christianis, qui ad Synodum confluerant. Idque plane confirmat Nicephorus in loco supra citato. Sequenti vero capite loquitur de Philosophis Gentilium, qui eò accesserant.

ἀπαλειφθέντων ἢ καταγορημένων ποισόμεθα. Rectius in codice Fuketiano scriptum est ποισόμεθα. Quemadmodum etiam Christophorus & Savilius ad latus suorum codicum emendarant. Non dubito tamen quin à Sozomeno scriptum fuerit ποισόμεθα, id est, in concordantiis redeamus. In Codice Leonis Allatii legitur ἀπαλειφθέντων ἢ καταγορημένων ποισόμεθα, ex conj. etura Theodori Lectoris ut opinor. Epiphanius tamen Scholasticus hanc scripturam confirmat. Sic enim vertit, *In alterutrorum veniam accusationes aboleamus alterutra.*

In Caput XVIII.

Pag. 431. Ἐπὶ τούτῳ ἢ. Hanc Historiam ex Rufino sumpsit Sozomenus, sed pro arbitrio suo interpolavit. Solent enim Græci scriptores hanc sibi li-

centiam sumere, ut narrationi quam ab aliis scriptoribus acceperunt, quædam addant, quædam demant. Porro hoc loco prima vox deleri potest absque ullo sensu incommodo; nisi scribere malimus ἐπὶ τούτῳ ἢ.

καὶ αὖτε τοιαύτης γυμνασίας λόγων ἀκρίβης. Christophorus quidem & Savilius ad latus suorum codicum annotarant, deesse hic videri particulam negativam. Verùm ex nostris codicibus Fuketii & Allatii, hunc locum egregie restitui hoc modo: καί τις τοιαύτης γυμνασίας λόγων ἀκρίβης.

ὅτι Ἰουλιανὸς τῷ καλαμῶνι χαλδαῖω. Julianus Chaldæus Philosophus floruit regnante Antonino, magicæ artis peritissimus. Ejus filius Julianus, non minorem ejusdem artis peritiam adeptus, θεοργῶς ob id cognominatus est; & Romanis militibus siti laborantibus pluviam elicit, ut scribit Suidas ex Dione, ut opinor. Idem Suidas in voce πορφύρειος, ait Porphyrium Philosophum scripsisse libros 4. in Juliani Chaldæi Philosophi historiam. Sed non dubito, quin locus Suidæ corruptus sit, & duo libri Porphyrii in unum perperam coalescerint. Sic igitur restituo, εἰς τὰ Ἰουλιανὸν τῷ χαλδαῖω φιλοσόφῳ. φιλοσόφῳ ἵστορεῖαν ἐν βιβλίῳ 4. Cæterum in hoc Sozomeni loco emendavi βία λόγῳ ex Manuscriptis Codicibus Fuketii & Allatii. Simile huic miraculum Atii Navii, qui cotem novacula discidit, ut referunt scriptores Historiæ Romanæ.

In Caput XIX.

Σωζόμενον εἰς τὰ βασιλεία. Idem scribit Eusebius in libro 3. de vita Constantiniani capite 10. Ad quem locum vide si placet, quæ annotavi. Paulo post scribendum est, ἐπεὶ ἢ εἰς ταυτὸ παρεργήθη, ut legit Christophorus & Savilius.

In Caput XX.

διὰ τὴν μύσας. ἢ μυσταγωγῶν μόνους διόντα λέγειν. Qui essent μύσας hoc loco, non intellexit Christophorus, qui Sacerdotes interpretatus est. Rectius Musculus initiatos vertit. Sane Græci μύσας semper vocant eos, qui sacris initiati sunt. Unde & μυσταγωγοὶ dicti sunt, qui μύσας deducebant. Ut enim νεομυσταγωγῶν à Græcis vocabatur is, qui sponfam ducebat, ita μυσταγωγῶν dicitur is, qui μύσας live initiandum deducebat. Solebant enim antiqui cum sacra suscipere vellent, amicos eligere iisdem sacris jam antea initiatos, qui ipsos initiandos deducerent ad Hierophantam, seu Pontificem, qui sacra tradebat. Dio Chrysostomus in oratione 45. ὁμοκατάπερ οἱ μὲν μύσας μυσταγωγῶν ἐδιδόθησαν. Hinc est, quod Marcus Antoninus in epistola ad Herodem Atticum, promittit se, cum Athenas venerit, ad suscipienda mysteria Herodem usurum esse mystagogo, ut refert Philostratus. Et hi quidem proprie dicebantur mystagogi. Interdum tamen latius sumpto vocabulo, μυσταγωγοὶ dicuntur ii, qui mystas initiabant. Unde Origenes in libro 8. contra Celsum, & Pollux in libro primo τεισάς αὐτὸ μυσταγωγῶν simul jungit.

Itaque hoc loco λέγειν quidem refertur ad my-
 stagogos, ἀνάγειν autem ad mystas. Totus vero lo-
 cus ita legendus & construendus videtur: εὐσε-
 βῶν ἢ φίλων ἢ τὰ τοιαῦτα ἐπιστημόνων, οἳ δὲ μύ-
 σταί ἐ μυσταγωγοὶ μόνοις δέοντα λέγειν καὶ ἀνάγειν
 ὑπογράφειν, ἐπίστα πλὴν βυβλίου &c. hoc est. Sed
 cum amici, viri pii & huiusmodi rerum periti, ea,
 quæ à solis initiatis ac sacerdotibus dici audiri que-
 fas est, mihi suggestissent, laudavi eorum consi-
 lium. εὐσεβῶν δὲ φίλων restitui ex codice Fu-
 ketiano.

ἢ καὶ σιωπῶν ἀποκρυφίσαντων. Scribendum pu-
 το ἀποκρυφίσαντων. Refertur enim ad id verbum,
 quod supra posuimus ἐπίστα πλὴν βυβλίου. Scri-
 bendum quoq; est hoc loco δὲ pro δὲ, qui error
 frequenter occurrit in his libris, & à studiosis fa-
 cile deprehendi potest, etiam metacrite.

μὴ πάμπαν ἀγνοεῖν. In codice Fuketiano scri-
 bitur ὡς μὴ πάντα ἀγνοεῖν. Cæterum ab his verbis
 inchoandum est caput 21. & locus corrigendus
 est hoc modo: ὡς δὲ μὴ πάμπαν ἀγνοεῖν τὰ δὲ ζαν-
 τα τῆ σιωπῆς, ἴσθις ὅτι &c.

In Caput XXI.

Pag. 435 αὐτῶν ἢ πλὴν γραφῶν ἐπίστασαν. Hoc loco So-
 zomenus manifeste dissentit à Socrate, ejusque
 narrationem corrigit. Nam Socrates in libro
 primo diserte affirmat, quinque Episcopos, Eu-
 sebius, Theognius, Marim cum Secundo ac
 Theona, fidem à Concilio Nicæno scriptam im-
 probasse. Sozomenus vero ait eos probasse fidem
 à Synodo conscriptam. Verum hæc ita concilia-
 ri possunt, si dicamus Episcopos illos initio qui-
 dem formulam fidei Nicænz penitus rejecisse:
 postea tamen metu Principis, qui contradicenti-
 bus exilium minabatur, eam comprobasse. At-
 que id plane confirmat Theodorus & Hierony-
 mus in dialogo adversus Luciferianos. Certe in-
 ter Episcopos, qui Concilio subscripserunt, ho-
 rum etiam nomina leguntur. Ex quo apparet om-
 nes omnino Episcopos, qui Synodo Nicænz
 intertuerant, ejus fidei subscripsisse, sive sincere
 & ex animo, sive subdole ac fide. Licet enim
 Eusebius ac Theognius condemnationi Arii in-
 initio subscribere noluerint, tamen post ærumnas
 exilii libello oblato, condemnationi ejusdem
 Arii consentire se professi sunt. Duos excipio,
 Secundum scilicet ac Theonam Episcopos, qui
 nec fidei Nicænz, nec damnationi Arii subscri-
 bere voluerunt, ut testatur Epistola synodica Pa-
 trum Concilii Nicæni, & Theodorus ac Philo-
 storgius.

Pag. 436 καὶ τιμωρίαν εἰς κεφαλῶν. Distinguit Sozo-
 menus hoc loco mortem à supplicio capitali. Ve-

rum in epistola Constantini βασιλεὺς & κεφαλὴ τῆ
 τιμωρία, pro uno eodemque ponitur. Sic enim
 habet epistola Constantini ad Episcopos & po-
 pulos, quam refert Socrates in libro primo, &
 quam hic designat Sozomenus: τὸ τῶ βασιλεὺς
 ἴσα ἢ ζυμιά: σὺ δὲ ἄλλος ἐπὶ τῷ κεφα-
 λῶν ἴσως ἴσως τιμωρεῖται.

In Caput XXII.

ἢ δὲ. Delenda est particula δὲ, quippe quæ
 sensum perturbat.

In Caput XXIII.

B ἢ ἔχουσι γαμετῶν μὴ χωρῆσθαι. Hæc caute
 legenda sunt. Nam si intelligas hanc fuisse tra-
 ditionem Ecclesiz, ut mariti cum clero ascribe-
 rentur, non separarentur à suis conjugibus quo-
 ad vinculum, ut vulgo dici solet. & quoad do-
 micilium, id facile concedi potest. Ex conjugi-
 bus enim fiebant sorores. Sed si intelligas quoad
 torum separatas non fuisse, id falsum est. Eccle-
 sia enim Episcopos, Presbyteros ac Diaconos,
 semper allegit ex virginibus aut viduis aut certè
 ex continentibus; ἔξ ἡκρατερομένων τῶν ἰδίων γο-
 νακῶν, ut scribit Epiphanius in expositione fidei
 ad caleem Panarii. Quare tota hæc narratio de
 Paphnutio fabulosa est & commenticia; præter-
 tim cum inter Episcopos, qui Nicænz Synodo
 subscripserunt, nullus eo nomine reperiat.

In Caput XXIV.

Τῶν ἐν ἑκάστη ἐκκλησίᾳ ἢ παρακλήσει κληρονομοῦ. Pag. 438
 Ex his verbis apparet Sozomenum existimasse,
 Nicænos Patres in Epistola synodica de Clericis
 à Melitio constitutis locutos esse: cum tamen
 de Episcopis potius locuti sint quam de Clericis.
 Plures enim Episcopos, quam Clericos in Aegy-
 pto ordinavit Melitius, ut in annotationibus ad
 librum primum Historiæ Socratis observavi.
 Deinde in illâ Epistolâ Synodicâ verum Nicæni
 Patres, ne quis ex illis à Melitio ordinatis sub-
 stituatur in locum Catholici mortui, nisi à popu-
 lo electus & ab Alexandrino Episcopo confir-
 matus fuerit. Quod de Presbyteris intelligi non
 potest, ut notavi ad Socratem.

In Caput XXV.

ἢ ταῦτον Θεὸν γινώσκω. Nostri quidem codices Pag. 439
 nihil mutant. Assentior tamen Christophoro
 & Silvilio, qui hunc locum ita restituerunt: με-
 δὲν γὰρ ἕτερον τῷ ταῦτον ἢ Θεὸν γινώσκω. &c.